

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
профессор Насриддинзода Э.С.

аз « 03 » 04 2024 с.

ХУЛОСАИ

кафедраи минтақашиносии хориҷии факултети муносибатҳои
байналхалқии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Диссертатсияи Зокиров Иброҳим Исмоилович дар мавзуи
«Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар даври
истиқлолият (солҳои 1991-2021)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ
номзади илмҳои таърих ба шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии
аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи
ихтисоси 07.00.15 – Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати
берунӣ (илмҳои таърих) мутобиқат менамояд.

Роҳбари илмӣ Зокиров Иброҳим Исмоилович номзади илмҳои
таърих, дотсент Бобозода Фаридун Толиб мебошад.

Мавзуи диссертатсия бо қарори №3 кафедраи минтақашиносии
хориҷии факултети муносибатҳои байналхалқӣ зери унвони
«Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар даври
истиқлолият (солҳои 1991-2021)» аз 29 ноябри соли 2019 тасдиқ
гардидааст.

Зокиров И.И. соли 2016 ба ҳайси аспиранти шӯъбаи ғоибонаи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул шуда, мувофиқи маълумотнома
оид ба таҳсил таҳти №145 аспирантураро соли 2021 (фармоиши №519-
05) хатм намудааст.

Имтиҳонҳои номзадиро аз фанҳои забони хориҷӣ (англисӣ) - 5 (аъло), протоколи №16 аз 26.11.2016, таърих ва фалсафаи илм 4 (хуб), протоколи №80 аз 28.12.2016 ва аз рӯи ихтисоси 07.00.15 – Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати берунӣ - 5 (аъло), протоколи №10 аз 30.05.2022 дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон супоридааст.

Диссертатсияи Зокиров И.И. дар ҷаласаи васеи кафедраи минтақашиносии хориҷии факултети муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба таври ошкоро аз 28 мартӣ соли 2024, суратмаҷлиси №8 муҳокима гардидааст.

Дар раванди муҳокимаи рисола иштирок намуданд: номзоди илмҳои таърих, дотсент, мудири кафедраи минтақашиносии хориҷӣ Самиев Х.Д., доктори илмҳои таърих, профессор Олимов М.А., доктори илмҳои сиёсӣ, дотсент, мудири кафедраи муносибатҳои байналмилалӣ ва дипломатияи Донишгоҳи Славянии Россия-Тоҷикистон Қурбонова З.М., номзоди илмҳои таърих, дотсент, мудири кафедраи муносибатҳои байналхалқӣ Шарипов А.Н., номзоди илмҳои таърих, дотсент, мудири кафедраи дипломатияи ва сиёсати хориҷӣ Салимов Ф.Н., номзоди илмҳои сиёсӣ, дотсенти Мамадазимов А.М., номзоди илмҳои таърих, дотсент Ёров А., номзоди илмҳои таърих, дотсент Розиков Ф.М., номзоди илмҳои таърих, дотсент Абдуллоев Ҷ.Т., номзоди илмҳои таърих, муаллими калон Пайвандов Х.Б., номзоди илмҳои таърих, муаллими калон Анвари С., номзоди илмҳои таърих, муаллими калон Мирзоев Ҳ.Т., ассистент Назаров Б.Б., ассистент Каримова З., коргузори кафедра Бозорова З.О. ва дигар устодон иштирок доштанд.

Аз муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

Таҳқиқ ва омӯзиши мавзуи “Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар давраи истиқлолият (солҳои 1991-2021)” ҷиҳати дарки ҳамшарикии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Халқии Хитой дар қиблаи равандҳои зиддиятнокӣ минтақавӣ ва байналмилалӣ аҳамияти хосса дорад.

Мубрамии мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Имсол аз замоне, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ба арсаи ҷаҳонӣ ба сифати субъекти муносибатҳои байналхалқӣ баромад сию ду сол пур мешавад. Дар чунин давраи кутоҳи таърихӣ, мо шоҳиди тағйирот, дигаргуниҳои бузурги вазъият натавонем дар Тоҷикистон, балки тамоми низоми ҷаҳонӣ гардидем. Фаҳмиши мо баъзан наметавонад миқёс ва оқибатҳои ин тағйиротро сарфаҳм равад, зеро онҳо беист, ба таври босуръат рушд менамоянд.

Аз давраҳои қадим ҳудуди Тоҷикистон ва Хитой қисми ҷудонашавандаи Роҳи бузурги абреши буданд, ки минтақаҳои асосии фарҳангӣ-хоҷагии АвруОсиё-Хитой, Осиёи Марказӣ, Ҳиндустон, Шарқи Миёна ва Наздик, Баҳри Миёназамин ва Аврупо муттаҳид менамуд. Барои ҳамин ин ҳудудҳо объекти тавачҷӯҳӣ тақрибан ҳамаи империяҳои бузурги ҷаҳон, аз қабилҳои Ҳахоманишҳо, Империяи Искандари Мақдунӣ, Хилофати Араб, империяи муғул, Темур, Империяи Россия ва Иттиҳоди Шӯравӣ қарор гирифтанд.

Оғози солҳои 90-уми асри XX марҳилаи дигаргуниҳои қатъӣ дар таърихи халқи тоҷик гардид. Ҷумҳурии Тоҷикистон 9 сентябри соли 1991 истиқлолияти давлатиро ба даст овард. Аз ин лаҳза дар таърихи

ҷумҳури давраи нав оғоз меёбад. Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбурди сиёсати мустақили хориҷиро оғоз менамояд.

Дар Муроҷиатномаи худ ба мардуми шарифи Тоҷикистон аз 12 декабри соли 1992 Сарвари давлати тоҷикон Э. Раҳмон зимни баррасии сиёсати дохилӣ ва хориҷии худ қайд намуд: «Ворид гардидани ҷумҳури ба ҷомеи ҷаҳонӣ ва ба роҳ мондани муносибатҳои дипломатӣ бо тамоми кишварҳо, ки хоҳиши ҳамкориҳо дар асоси баробарҳуқуқӣ ва мановфеи мутақобила бо Тоҷикистон доранд» ба сифати яке аз вазифаҳои афзалиятнок муайян гардидааст.

Бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ, Ҷумҳурии Тоҷикистон дар роҳи рушди сиёсати хориҷии худ бо давлати ҳамсоя, махсусан бо Ҷумҳурии Халқии Хитой қарор гирифт. Ҳамкориҳои Тоҷикистону Хитой дорои решаҳои марбут ба гузаштаи дур мебошанд. Тақрибан ду ҳазор сол пеш намояндаи сулолаи Ғарбии Хан Сулола Чжан Сян ба сифати сафир ба заминҳои ғарбӣ равон гардид, ки оғози алоқаҳои дӯстии мардуми хитойӣ бо мардумони Осиёи Марказӣ, аз ҷумла тоҷикон ба ҳисоб мерафт. Зиеда аз ҳазор сол қабл “Роҳи абрешим”- и қадим аллакай ба сифати пули дӯстӣ миёни мардумони тоҷику хитой қарор гирифт.

Баъди эълони истиқлолияти Тоҷикистон, Хитой бо тамоми интиҳоби мардуми Тоҷикистонро эҳтиром намуда, яке аз аввалин кишварҳое гардид, ки муносибатҳои дипломатиро бо Тоҷикистон барқарор намуд. Созишнома дар бораи барқарор намудани муносибатҳои дипломатӣ миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Халқии Хитой, ки 4- январи соли 1992 дар шаҳри Душанбе ба имзо расида буд, ба ҳамкориҳои ду кишвари ҳамсоя таҳрик бахшид.

Дар Муроҷиатномаи худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 июни соли 1993 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ҳамкорихоро бо Ҷумҳурии халқии Хитой баррасӣ намуда, қайд менамоянд: «Дар муддати кутоҳи баъди истиқрори муносибатҳои дипломатӣ ба мо муяссар гардид, ки натиҷаҳои хубро дар муносибатҳо бо Ҷумҳурии Халқии Хитой соҳиб гардем». Ин муносибатҳои боэътимод миёни кишварҳо боиси он гардид, ки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Э. Раҳмон аввалин сафари давлатии худро ба Хитой (моҳи марти соли 1993) анҷом дод.

Дар ин замина, дар соли 1993 ҳаҷми тиҷорат миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Халқии Хитой 8,9 млн. долларро дар бар гирифт. Тибқи маълумоти Вазорати иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон табодули тиҷорати Тоҷикистону Хитой дар соли 2015 зиёда аз 793,0 млн. доллар ва дар соли 2016 тақрибан 12 фоиз рушд ёфта, ба 885 млн. доллар баробар гардид. Аммо дар соли 2017 дар табодули тиҷорати кишварҳо поёнравӣ ба назар расида, дар ин сол нишондодҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой 591,6 млн. доллар, аммо алақай соли 2018 бо талоши ҳукуматҳои ду кишвари ҳамсоя табодули мол миёни онҳо ба 651,2 млн. доллар баробар гардид.

Бинобар ин, ҳадафи кори диссертатсионӣ дар таҳлили раванди истиқрор ва рушди ҳамкорихои сиёсӣ-дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ ва фарҳангӣ-илмӣ миёни Тоҷикистон ва Хитой дар солҳои 1991-2021 зоҳир мегардад.

Робитаи таҳқиқот бо барномаҳои (лоиҳаҳои) илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионӣ мутобик ба мавзуи тасдиқшудаи кафедраи минтақашиносии хориҷии факултети муносибатҳои байналхалқии

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар мавзӯи “Осиёи Марказӣ дар низоми нави муносибатҳои байналмилалӣ” иҷро шудааст.

Ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот. Ҳадафи кори диссертатсионӣ дар таҳлили раванди истиқрор ва рушди ҳамкориҳои сиёсӣ-дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ ва фарҳангӣ-маориф миёни Тоҷикистон ва Хитой дар солҳои 1991-2021 зоҳир мегардад. Барои расидан ба ин ҳадафҳо ҳалли вазифаҳои зерин дар назар аст:

- омӯзиши таъсири мероси таърихӣ ба хислати муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой;

- нишон додани марҳилаҳои асосии ташаккули муносибатҳои дуҷониба дар муҳлати муайяни фарогир, муайян кардани давраҳои калидӣ ва ҳодисаҳо дар рушди муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой;

- таҳлили ҳамкориҳои сиёсӣ, дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ, илмӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии халқии Хитой дар солҳои истиқлолият;

- нишон додани сабабҳои мушкилот дар роҳи истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар самтҳои сиёсӣ-дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ ва маорифу фарҳанг;

- пешниҳоди тавсияҳо барои рушди минбаъдаи муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой дар тамоми самти ҳамкориҳо.

Асосҳои методологии таҳқиқот равиши низомноки мушаххаси таърихӣ, ҳамгироишудаи маҷмӯи усулҳои илмӣ: таърих, таърихшиносӣ, манбаъшиносӣ, назарияи муносибатҳои байналхалқӣ мебошад, ки имкони ташаккули нагоҳи концептуалиро ба рушди ҳамкориҳои тоҷикӣ-хитойӣ дар ибтидои асри XXI ва таҳлили муназзам

оид ба равандҳои муҳим ва падидаҳо дар таърихи ҳамкории ду кишвар ба ҳисоб мераванд.

Навгониҳои илмӣ, таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки таҳқиқотҳои анҷомёфта, аввалин талош дар самти омӯзиши истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитойро дар солҳои истиқлолият, дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ-гуманитарӣ дар давраи муайянгардида (солҳои 1991-2021) ба ҳисоб меравад.

Дар қор ҳамкориҳои сиёсӣ-дипломатӣ, иқтисодӣ, илмӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Халқии Хитой таҳқиқ гардидаанд.

Диссертант, бо истифодаи маводҳои бойгонӣ ва ҳуҷҷатҳо, талош варзидааст то ҷанбаҳои мусбӣ ва манфии муносибатҳои тоҷикӣ-хитойиро дар шароити истиқлолияти давлатӣ таҳқиқ намояд. Дар баробари ин навгониҳои таҳқиқот дар ҷанбаҳои зерин ифода меёбанд:

- таъсири мероси таърихӣ ба ҳислати муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой мавриди омӯзиш қарор гирифт;

- марҳилаҳои асосии ташаккули муносибатҳои дучониба дар муҳлати муайяни фарогир нишон дода шуда, давраҳои калидӣ ва ҳодисаҳо дар рушди муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой муайян гардид;

- ҳамкориҳои сиёсӣ, дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ, илмӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии халқии Хитой дар солҳои истиқлолият таҳлил гардиданд;

- сабабҳои мушкилот дар роҳи истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар самтҳои сиёсӣ-дипломатӣ, тиҷоратӣ-иқтисодӣ ва маорифу фарҳанг нишон дода шуд;

- тавсияҳо барои рушди минбаъдаи муносибатҳо миёни Тоҷикистон ва Хитой дар тамоми самти ҳамкориҳо пешниҳод гардид.

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки мавод ва хулосаҳои рисола метавонанд ҳамчун асос барои таҳқиқотҳои минбаъдаи масъалаи муносибатҳо миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии халқии Хитой, ҳангоми коркарди яқояи лоиҳаҳои давлатӣ дар соҳаҳои мухталифи ҳаёти давлатӣ ва ҷамъиятӣ, инчунин ҳангоми коркарди барномаҳои таълимӣ ва курсҳо барои муассисаҳои олии таълимӣ, нашри дастур ва роҳнамоҳои таълимӣ хизмат намоянд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар навиштани таҳқиқотҳое, ки ба ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии мардумони ду кишвари ҳамсоя, ҳангоми хондани курсҳои лексия оид ба таърихи ватанӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ, инчунин тартиби нақшаҳои рушди муносибатҳои дипломатӣ, иқтисодӣ ва фарҳангии Тоҷикистон ва Хитой дар марҳилаи муосир мусоидат намоянд.

Саҳми шахсии унвонҷӯ. Тамоми марҳилаҳои рисолаи илмӣ, аз ҷумла: интихоби мавзӯ, асосноксозӣ ва мубрамияти он, ҳадаф ва дастовардҳои ба сифати вазифа қарор додашуда бо иштироки бевоситаи муаллиф амалӣ гардидаанд. Муаллиф дар раванди кор дар рисола саҳми худро дар таҳлили истиқрор ва рушди ҳамкориҳои дуҷониба ва бисёрҷонибаи Тоҷикистон ва Хитой дар солҳои

истиклолият, дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ-гуманитарӣ (солҳои 1991-2021) гузошта, инчунин, хулосаҳо, пешниҳодҳои аз назари илмӣ асоснокро таҳия ва мақолаҳои илмиро ҷоп намудааст.

ФЕҲРИСТИ ИНТИШОРОТИ МУАЛЛИФ АЗ РӯИ МАВЗУИ ДИССЕРТАТСИЯ

Теъдоди маводи нашршуда ва интишороти натиҷаҳои илмӣ муаллиф ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он мутобиқат менамояд. Номгӯи интишороти илмӣ муаллиф, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд, чунин мебошанд:

[1-М] Зокиров И. Равобити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Мардумии Чин [Матн] / И. Зокиров // Паёми ДМТ. – 2019. - №1. – С. 124-129.

[2-М]. Зокиров И. Равобити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Мардумии Чин дар соҳаи фарҳанг ва ҳунар дар даври истиқлолият [Матн] / И. Зокиров // Паёми ДМТ. – 2019. - №5, қисми 1. – С. 47-51.

[3-М]. Зокиров И. Ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Мардумии Чин дар соҳаи иқтисодиёт ва тиҷорат дар даври истиқлолият [Матн] / И. Зокиров // Паёми ДМТ. – 2019. - №8. – С. 122-126.

[4-М]. Бобозода Ф.Т., Зокиров И.И. Муносибатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Мардумии Чин дар доираи СҲШ ва СММ [Матн] / Ф.Т. Бобозода, И.И. Зокиров // Паёми Идоракунии давлатӣ. – 2020. - №4/2 (49). - С. 243-249.

[5-М]. Бобозода Ф.Т., Зокиров И.И. Таҳлили рушди ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Халқии Хитой дар қаринаи

шарикии стратегӣ (солҳои 2013-2020) [Матн] / Ф.Т. Бобозода, И.И. Зокиров // Паёми ДМТ. – 2023. - №4. - С. 80-89.

Кафедраи минтақашинсии хориҷии факултети муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон диссертатсияи Зокиров Иброҳим Исмоиловичро дар мавзӯи «Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар даври истиқлолият (солҳои 1991-2021)» қори анҷомёфтаи илмӣ-таҳқиқотӣ дониста ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ меҳисобад.

ҚАРОР ҚАРДА ШУД:

1. Диссертатсияи Зокиров Иброҳим Исмоилович дар мавзӯи «Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар даври истиқлолият (солҳои 1991-2021)» ба ихтисоси 07.00.15 – Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати берунӣ (илмҳои таърих) мутобиқат менамояд;

2. Диссертатсияи Зокиров Иброҳим Исмоилович дар мавзӯи «Истиқрор ва рушди ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Хитой дар даври истиқлолият (солҳои 1991-2021)» ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.15 – Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати берунӣ (илмҳои таърих) ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-024 дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод қарда шавад.

Хулоса дар ҷаласаи васеи кафедраи минтақашинсии хориҷии факултети муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул гардидааст.

Дар ҷаласа 15 нафар устодони кафедра ва муқарризон иштирок доштанд. Натиҷаи овоздихӣ чунин аст: “тарафдор” – 15 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест.

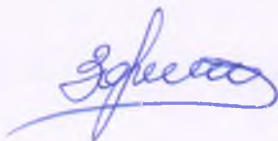
Протоколи №8 аз “28” марти соли 2024.

Раиси ҷаласа:

Мудири кафедраи минтақашиносии

хориҷӣ, номзади илмҳои таърих, дотсент Самиев Х.Д.

Котиби ҷаласаи кафедра:

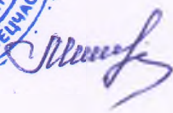

Бозорова З.О.

Имзои Х.Д. Самиев ва З.О. Бозороваро тасдиқ мекунам.

‘Сардори раёсати кадрҳо

ва қисми махсуси ДМ

Тавқиев Э.Ш.

Суроғаи муассиса:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17

Тел: (+992 -37) 221-62-25; (+992 -37) 227 -15-10

Факс: (+992-37) 227-15-10

Email: info@tnu.tj

Сомонаи расмӣ: www.tnu.tj